

Attīstības izglītības pamatnostādnes 2008. - 2015. gadam

Kopsavilkums

Latvijas līdzdalība attīstības sadarbībā ir salīdzinoša nesena. Tās pamatprincipi balstās uz universālām vērtībām, kas noteiktas ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā un ANO tūkstošgades deklarācijā, kā arī daudzos citos ANO apstiprinātos dokumentos. Terminā "attīstības sadarbība" vārds "attīstība" nosaka palīdzības mērķi, savukārt "sadarbība" nozīmē donorvalstu vai organizāciju sadarbību ar saņēmējvalstīm, savstarpēji vienojoties par attīstības mērķiem un uzdevumiem, kā arī pušu pienākumiem un atbildību. Attīstības sadarbības mērķis ir sniegt palīdzību trūcīgām un mazāk attīstītām valstīm, veicinot to ilgtermiņa sociālo un ekonomisko attīstību, nodrošinot mieru un drošību pasaulē.

Latvija pakāpeniski ir pietuvojusies attīstīto valstu grupai un attīstības ziņā 2006.gadā ierindojās 45. vietā starp 177 ANO novērtētajām valstīm. Iespējams, kādai valstij ar zemākiem attīstības rādītājiem ir nepieciešama tieši Latvijas palīdzība, bet daudziem Latvijas iedzīvotājiem trūkst izpratnes, zināšanas, un prasmes, lai aktīvi iesaistītos attīstības sadarbībā. Lai vairotu sabiedrības izpratni un veicinātu iedzīvotāju atbalstu un iesaistīšanos attīstības sadarbībā, nepieciešams nodrošināt "attīstības izglītību".

***Attīstības izglītība* - aktīvs mācīšanās process, kas, balstoties uz solidaritātes, vienlīdzības, iekļaušanas un sadarbības principiem, veido sabiedrības izpratni un veicina indivīdu un organizāciju līdzdalību aktuālu vietējo un globālo jautājumu risināšanā.**

Dziļāka izpratne par attīstības jautājumiem, piemērām, globālām klimata izmaiņām, nabadzības mazināšanu, enerģijas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, ir vajadzīga, lai indivīds sāktu sevi apzināties ne tikai kā Latvijas vai Eiropas Savienības, bet arī kā pasaules pilsoni, kurš ikdienas lēmumu pieņemšanā balstās uz solidaritātes, vienlīdzības, iekļaušanas un sadarbības vērtībām. Turklāt cilvēks, kurš izprot attīstības likumsakarības, spēj ne tikai piedāvāt risinājumus attīstības problēmu risināšanai, bet arī apzinās veidus, kā novērst to rašanos.

Lai pēc iespējas plašāka sabiedrības daļa saņemtu pilnvērtīgu attīstības izglītību, to nepieciešams vispirms nodrošināt šādām mērķa grupām: skolēniem, pedagogiem, augstskolu studentiem, pasniedzējiem, pētniekiem, plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, valsts pārvaldes darbiniekiem, kā arī politisko lēmumu pieņēmējiem nacionālajā un starptautiskajā līmenī.

Mērķtiecīgi apgūstot zināšanas, kā arī attīstot nepieciešamās prasmes, indivīdi Latvijā apzināsies savas rīcības ietekmi uz attīstību pasaulē un aktīvi rīkosies individuāli, pašorganizējoties vai pārstāvot Latviju starptautiskajās organizācijās, lai veicinātu attīstību Latvijā un pasaulē. Kā attīstītas valsts iedzīvotājiem Latvijas pilsoņiem jāspēj rīkoties atbildīgi, lai novērstu šķēršļus attīstībai.

Tāpat attīstības izglītībai jā sagatavo Latvijas sabiedrība un politikas veidotāji 2015. gadam, kad Latvija būs prezidējošā valsts Eiropas Savienībā. Latvijas lēmumu pieņēmējiem būs jāspēj vadīt Eiropas attīstības sadarbības politiku gadā, līdz kuram ANO dalībvalstis apņēmušas īstenot *Tūkstošgades attīstības mērķus*.

Ievads

Attīstības izglītības politika ir starpnozaru politika, kurā aktīvi iesaistās valsts institūcijas, sabiedriskās organizācijas, augstskolu pasniedzēji un pētnieki, plašsaziņas līdzekļu pārstāvji, attīstības sadarbības profesionāļi un brīvprātīgie.

2007. gada 6. augustā ar LR Ārlietu ministrijas, LR Izglītības un zinātnes ministrijas un biedrības "Latvijas Platformas attīstības sadarbībai" (LAPAS) iniciatīvu notika attīstības izglītības stratēģijas izstrādes seminārs, kurā piedalījās iepriekš minēto un citu institūciju pārstāvji. Semināra dalībnieki secināja, ka, lai Latvijas iedzīvotāji iegūtu nepieciešamās zināšanas un prasmes attīstības izglītībā, nākamajos astoņos gados jāveic nozīmīgs darbs formālās un neformālās izglītības jomā, jānodrošina iespēja politiķiem padziļināti uzzināt par globālajiem attīstības jautājumiem un jāveicina attīstības jautājumu iekļaušana Latvijas plašsaziņas līdzekļu dienaskārtībā.

Pēc šī semināra tika sarīkotas trīs diskusijas: 1) ar skolu pedagogiem; 2) uzņēmējiem un 3) augstākās izglītības pārstāvjiem. Tika rīkotas padziļinātas intervijas ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem un politikas veidotājiem. Diskusiju un interviju rezultātā tika apzinātas izvēlētajām mērķa grupām nepieciešamās zināšanas un prasmes, kā arī rīcības virzieni un gaidāmie attīstības izglītības politikas rezultāti. 2008. gada 3. aprīlī izstrādāto pamatnostādņu apspriešanā un apstiprināšanā piedalījās pārstāvji no LR Ārlietu ministrijas un nevalstiskajām organizācijām. Attīstības izglītības pamatnostādņu izstrāde ir pilsoniskās sabiedrības pašiniciatīva. Šis dokuments iecerēts kā pamats koordinētai valsts un pilsoniskās sabiedrības rīcībai attīstības izglītības jomā.

Termini

- *Attīstība* (sk. tautas attīstību)
- *Attīstības izglītība* (izglītība attīstībai) - aktīvs izglītošanās process, kas, balstoties uz solidaritātes, vienlīdzības, iekļaušanas un sadarbības principiem, veido sabiedrības izpratni un veicina indivīdu un organizāciju līdzdalību aktuālu vietējo un globālo jautājumu risināšanā, t.sk., *Tūkstošgades attīstības mērķu* īstenošanā.
- *Attīstības sadarbība* - dažāda veida atbalsta sniegšana (pēc pieprasījuma) valstīm ar zemiem attīstības rādītājiem, lai veicinātu šo valstu ilgtermiņa sociālo un ekonomisko izaugsmi, kā arī iedzīvotāju iespējas dzīvot pilnvērtīgu dzīvi, vienlaikus nodrošinot mieru un drošību pasaulē.
- *Brīvprātīgais darbs* - bezatlīdzības darbs vai pakalpojumu sniegšana, kas tiek veikta uz brīvprātības pamata citas personas vai sabiedrības interesēs, nestājoties darba tiesiskajās attiecībās.
- *Tautas attīstība* - tas, kā paplašinās cilvēku iespējas un izredzes dzīvot pilnvērtīgu dzīvi. Šim procesam ir trīs galvenie rezultativitātes kritēriji: 1) cik ilgu un

veselīgu mūžu cilvēki dzīvo; 2) kādas ir viņu izglītošanās iespējas; 3) cik lielā mērā viņiem pieejami resursi, no kuriem atkarīgs dzīves līmenis.

Saīsinājumi

ĀM – Ārlietu ministrija

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

AS – attīstības sadarbība

ES – Eiropas Savienība

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

LAPAS – biedrība “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai”

LR – Latvijas Republika

MK – Ministru kabinets

TAI – Tautas attīstības indekss

TAM – Tūkstošgades attīstības mērķi

Situācijas raksturojums

ANO Pārskats par tautas attīstību liecina, ka Latvija 2006. gadā pēc Tautas attīstības indeksa ierindojās 45. vietā no 177 ANO novērtētajām valstīm.¹ Šis ziņojums liecina, ka, vērtējot pēc izglītības, veselības līmeņa, dzīves ilguma un ienākumiem uz vienu iedzīvotāju, Latvijas iedzīvotājiem ir labākas iespējas dzīvot pilnvērtīgu dzīvi, nekā lielai daļai pasaules iedzīvotāju.

Latvija ir iesaistījusies attīstības sadarbībā kopš 2000. gada, kad tā pievienojās ANO *Tūkstošgades deklarācijai* un uzņēmas starptautiskas saistības palīdzēt tiem, kuriem klājas visgrūtāk. Pamatojoties uz šo deklarāciju, Latvija apņēmusies īstenot astoņus savstarpēji saistītus *Tūkstošgades attīstības mērķus*, t.sk., iesaistīties attīstības sadarbībā, veidot uz attīstību orientētas globālās partnerattiecības”.²

Attīstības sadarbība ir viens no galvenajiem Eiropas Savienības (ES) ārpolitikas virzieniem. Būdam ES dalībvalsts, Latvija ir apņēmusies piedalīties tās attīstības sadarbības politikas izveidē un īstenošanā. 2005. gadā ES Padome pieņēma *ES Attīstības sadarbības politikas deklarāciju*, kas uzskatāma par pirmo visaptverošo dokumentu kopīgai ES un tās dalībvalstu attīstības politikai.

Attīstības sadarbība ir arī viena no Latvijas ārpolitikas prioritātēm. LR Ministru kabineta 2001. gada 19. februāra rīkojums Nr. 107 *Par Latvijas Republikas Attīstības sadarbības politikas pamatnostādņēm* nosaka Latvijas politiku attīstības sadarbībā. Savukārt saskaņā

¹ United Nations Development Programme. *Human Development Report 2007*.

² ANO *Tūkstošgades attīstības mērķi* ir: novērst galēju nabadzību un badu, nodrošināt vispārēju pamatzglītību, veicināt vīriešu un sieviešu vienlīdzību, kā arī sieviešu tiesību un iespēju paplašināšanos, samazināt bērnu mirstību, uzlabot mātes un bērna veselību, ierobežot HIV/AIDS, tuberkulozi un citas slimības, nodrošināt vides ilgtspēju, un izvērst sadarbību attīstības jomā ar partneriem visā pasaulē.

ar Latvijas Republikas pēc 2005.gada nodefinētajiem ārpolitikas pamatvirzieniem un *LR Attīstības sadarbības politikas pamatnostādņēm* ir izstrādāta *LR Attīstības sadarbības politikas programma no 2006. gada līdz 2010.gadam* (Ministru kabineta 2006.gada 9.februāra rīkojums Nr.76).

Attīstības izglītība ir priekšnoteikums veiksmīgai attīstības sadarbībai, kā arī būtisks pamats sabiedrības izpratnes veidošanai par attīstības procesiem pasaulē, globalizācijas ietekmi uz valstu sociālo, ekonomisko un politisko vidi, kā arī par attīstības cēloņiem un sekām, un katra indivīda vietu un lomu pasaulē. Eiropas Savienībā attīstības izglītība ir atsevišķa politikas joma. 2007. gada novembrī ES Attīstības sadarbības un humanitārās palīdzības komisārs Luī Mišels publiskoja Eiropas Attīstības izglītības politikas deklarāciju, kas ir stratēģisks ietvars Eiropas Savienības pilsoņu izglītošanai par attīstības jautājumiem.³ ES attīstības izglītības politikas mērķis ir veicināt izglītības pasākumu koordināciju ES dalībvalstīs. Nacionālas attīstības izglītības stratēģijas pastāv Nīderlandē, Beļģijā, Francijā, Ungārijā, Maltā, Vācijā, Somijā un Apvienotajā Karalistē.

Latvijai vēl nav savas atsevišķas attīstības izglītības politikas. Šobrīd attīstības izglītība ir daļēji izvērstā *LR Attīstības sadarbības politikas programmā no 2006. gada līdz 2010. gadam*, kurā par vienu no mērķiem ir izvirzīts: „veicināt sabiedrības atbalstu valsts attīstības sadarbības politikas prioritātēm”. Tāpat attīstības izglītības veicināšanas nolūkos LR Ārlietu ministrija rīko grantu konkursus attīstības izglītības projektu īstenošanai. Tomēr attīstības izglītība ne tikai skaidro un analizē konkrētās valsts (Latvijas) vai reģiona (Eiropas Savienības) un citu pasaules valstu attīstības sadarbības un attīstības politiku, bet arī kopumā veicina sabiedrības izpratni par attīstības procesiem pasaulē, par indivīda ietekmi uz šiem procesiem, kā arī līdzdalības iespējam tajos.

Vēsturisku iemeslu dēļ Latvija ir viena no ES dalībvalstīm, kurai attīstības izglītība nepieciešama visvairāk, lai tā veiksmīgi spētu iesaistīties attīstības sadarbībā. Atšķirībā no tādām jaunām ES dalībvalstīm kā Čehija vai Rumānija, Latvijai padomju okupācijas laikā nebija savas ārpolitikas, līdz ar to tai nav pagājušā gadsimta attīstības sadarbības pieredzes. Tāpat Latvija nav piedalījies kolonizācijas seku likvidēšanā citās valstīs, un, ar izņēmumiem, Latvijas iedzīvotāji nav strādājuši kā misionāri, brīvprātīgie vai citādi iesaistījušies sadarbībā, kas veicinātu citu valstu attīstību. Līdz ar to dažādu Latvijas iedzīvotāju grupu zināšanu, prasmju un pieredzes trūkuma dēļ nav iespējams pilnvērtīgi iesaistīties Latvijas un ES attīstības sadarbības politikā.

Šobrīd izglītošana par attīstības jautājumiem notiek lēnām un nekoordinēti. Skolās pedagogi sākuši iepazīstināt skolēnus ar globālajām norisēm un to saistību ar Latvijas iedzīvotāju ikdienu, citām kultūrām, pasaules attīstības problemātiku. Atsevišķas augstskolas Latvijā ir uzsākušas vai arī plāno lekcijas, kursus un pat programmas par attīstību. Lai arī plašsaziņas līdzekļi iedzīvotājiem sniedz informāciju par attīstības situāciju citās valstīs, to darbība attīstības problēmu cēloņsakarību analizēšanā un

³ *The European Consensus for Development: the Contribution of Development Education & Awareness Raising* (Nov. 2007), p. 4.

risinājumu apzināšanā ir vērtējama kā nepietiekama. Tāpat masu mediji nepietiekami pievēršas jautājumam, kā Latvija un Latvijas iedzīvotāji varētu iesaistīties attīstības problēmu mazināšanā pasaulē.

Ir vairāki iemesli, kāpēc nepieciešama koordinēta, mērķtiecīga attīstības izglītība nākamo septiņu gadu laikā (līdz 2015. gadam).

- 1.) Globalizācijas ietekmē vērojamas tendences palielināties to problēmu skaitam, kuras nav iespējams vairs risināt tikai nacionālā līmenī. To risināšanai ir nepieciešama daudzpusēja iesaiste (valdības, starptautiskās organizācijas, uzņēmēji, NVO, aktīvi indivīdi). Parādīsies jaunas, šobrīd neprognozējamas problēmas, kuras izplatīsies globālā līmenī un uz kurām būs nepieciešams reaģēt dažādos līmeņos ātri un koordinēti.
- 2.) Šķēršļi attīstībai - nabadzība, konflikti, dažādas slimības u.c.- turpinās pastāvēt un mazinās attīstības tempus pasaulē.
- 3.) Latvija ir un būs valsts ar augstiem attīstības rādītājiem. Te mācīsies un strādās cilvēki no valstīm, kur ir salīdzinoši zemi attīstības rādītāji. ES gadu gaitā būs nostiprinājusies par vienu no pievilcīgākajiem reģioniem pasaulē pateicoties tajā izplatītajām vērtībām – ekonomiskajai labklājībai, drošībai un cieņai pret cilvēktiesībām. Lai novērstu nekontrolētu migrāciju, nepieciešams nodrošināt palīdzību un sadarbību ar valstīm ar zemiem attīstības rādītājiem, lai veicinātu to ekonomikas izaugsmi un cilvēku drošību.
- 4.) 2015. gadā Latvija vadīs ES prezidentūru. Tas ir gads, līdz kuram valstis ar ANO dalībvalstis ir apņēmušās īstenot ANO *Tūkstošgades attīstības mērķus*. ES ar savu attīstības sadarbības politiku būs darījusi pēc iespējas daudz, lai sasniegtu šos ANO mērķus. Latvijas uzdevums ES un ANO kontekstā varētu būt palīdzēt valstīm ar augstiem attīstības rādītājiem noteikt un ieviest jaunu paradigmu attīstības sadarbībai Eiropā un ANO struktūrās. Šim nolūkam nepieciešama padziļināta izpratne par attīstības jautājumiem atsevišķās Latvijas iedzīvotāju grupās un augsts izpratnes līmenis sabiedrībā kopumā, kas atbalsta valsts rīcību attīstības jautājumu risināšanā.

Koordinācijas trūkuma dēļ šobrīd tiek pastiprinātas dažas informācijas jomas un prasmes, taču citas, kuras nepieciešamās iesaistei attīstības sadarbībā netiek pilnveidotas. Attīstības izglītības politika ir izstrādāta, lai šīs zināšanas un prasmes būtu nostiprinātas līdz 2015. gadam arī tāpēc, ka izglītībā pārmaiņas nenotiek ātri. Turklāt attīstības izglītība ir saistīta ar pieredzi attīstības valstīs. Šīs pieredzes apgūšana ir ilgtermiņa jautājums.

Ja Latvijā netiks nodrošināta mērķtiecīga attīstības izglītība, Latvijā nebūs aktīvu indivīdu un lēmumu pieņēmēju, kuri būs zinoši par globālajām attīstības problēmām un to risinājumiem. Ja zināšanu, prasmju un pieredzes trūkuma dēļ valsts nebūs spējīga pilnvērtīgi piedalīties attīstības problēmu cēloņu novēršanā, tā būs spiesta reaģēt uz attīstības trūkuma radītajām sekām. Turklāt attīstības trūkuma radīto seku likvidācija valstij izmaksās daudz vairāk nekā piedalīšanās to cēloņu mazināšanā.

Politikas pamatprincipi

Attīstības izglītība balstās uz solidaritātes, vienlīdzības, iekļaušanas un sadarbības principiem.⁴ Nozīmīgi ir veidot partnerības starp visdažādākajām institūcijām globālo jautājumu risināšanai un apzināt to, ka attīstības problemātika nav ģeogrāfiski lokalizējama. Attīstības izglītībā izmantojamas esošās sistēmas un kanāli, t.sk., mūžizglītības sistēma, pilsoniskās sabiedrības tīkli, plašsaziņas līdzekļu iespējas u.c.⁵ Attīstības izglītības *mehānisms* ir informatīvu un izglītojošu aktivitāšu nodrošināšana, kā rezultātā veidojas izpratne, kura izpaužas rīcībā un personiskajā līdzdalībā.

Politikas mērķis

Nodrošināt to, lai līdz 2015. gadam Latvijas iedzīvotājiem būtu nepieciešamais zināšanu, prasmju un attieksmju kopums:

- 1.) Lai indivīdi apzinātos savas rīcības ietekmi uz attīstību pasaulē un uz vietas un aktīvi rīkotos individuāli vai organizējoties, lai veicinātu attīstību;
- 2.) Lai Latvijas pilsoņi kā lēmumu pieņēmēji starptautiskajās un nacionālajās struktūrās pieņemtu tāds politiskus lēmumus, kas veicinātu attīstību.

Nozīmīgs Attīstības izglītības politikas rezultāts ir noteiktais zināšanu un prasmju kopums, kāds ir nepieciešams noteiktām mērķa grupām (skatīt pielikumu: *Mērķa grupām nepieciešamās zināšanas un prasmes, lai sasniegtu politikas mērķi*).

Rīcības virzieni

Lai sasniegtu mērķi, laika posmā no 2008. līdz 2015. gadam nepieciešams:

- 1) Veicināt attīstības izglītības iekļaušanu formālajā un neformālajā izglītībā, radīt iespējas tās pielietošanai praksē;
- 2) Veicināt attīstības jautājumu iekļaušanu Latvijas plašsaziņas līdzekļu dienaskārtībā ;
- 3) Veicināt politisko lēmumu pieņēmēju un valsts pārvaldes darbinieku, un viedokļu veidotāju informētību par attīstības jautājumiem.

To iespējams sasniegt nodrošinot veiksmīgu sadarbību starp valsts institūcijām un nevalstisko sektoru.

⁴ No attīstības izglītības definīcijas par kuru vienojās CONCORD Attīstības izglītības foruma dalībnieki 2004. gadā un kuru apstiprināja CONCORD Ģenerālā asambleja 2004.g. rudenī. CONCORD (*European NGO Confederation for Relief and Development*) ir jumta organizācija Eiropas sabiedriskajām organizācijām tīkliem, kuras nodarbojas ar humanitāro palīdzību un attīstības sadarbību. Abos pasākumos līdzdarbojās pārstāvji no Latvijas.

⁵ *European Strategy for Development Education & Awareness Raising* (Nov. 2007))
http://www.deeep.org/english/europe/strategy/Consensus_DEAR.pdf 5 lpp.

Ietekme uz sabiedrību un tās rādītāji

1. Palielinās Latvijas iedzīvotāju izpratne par attīstības procesiem pasaulē un katra indivīda lomu, ietekmi un atbildību to veicināšanā. Tas nozīmē, ka palielinās to Latvijas iedzīvotāju skaits, kas zina un izprot, kas ir attīstības sadarbība, un ir gatavi veikt kādas darbības tās veicināšanas labā.

Rādītāji:

- Latvijas iedzīvotāju īpatsvars, kas var nosaukt kādu attīstības problēmu, kuras risināšanā viņš vai viņa pats iesaistījies;
- Iedzīvotāju īpatsvars, kas, saņemot pietiekamu, argumentētu un ekonomiski pārlicinošu informāciju, līdzdarbojas informācijas pārnēsē par attīstības sadarbību savos darba kolektīvos, asociācijās, sabiedrībā;
- Latvijas iedzīvotāju īpatsvars, kas atzīst, ka pēdējā gada laikā strādājis kā brīvprātīgais vai eksperts vai piedalījies pieredzes apmaiņā ar cilvēkiem no zemēm ar zemiem attīstības rādītājiem.

2. Iedzīvotāji atbalsta tādu Latvijas politiku, kas veicina efektīvu attīstības sadarbību.

Rādītājs:

- Latvijas iedzīvotāju īpatsvars, kas var nosaukt kādu attīstības problēmu, kuras risināšanā iesaistās Latvijas valsts un kuru iedzīvotājs atbalsta.

3. Latvijas valsts dos pienesumu Eiropas Savienības un globālās attīstības politikas uzlabošanai, lai tā būtu efektīva un sasniegtu nospraustos mērķus.

Rādītājs:

- Efektīvas attīstības sadarbību atbalstošas Latvijas pozīcijas ES un ANO;
- Latvijas NVO aktīva iesaistīšanās Eiropas un pasaules organizācijās;
- Latvijas pētnieku līdzdalība starptautiskās attīstības politikas izveidē;
- Publicitāte ārvalstu plašsaziņas līdzekļos, kuri apraksta Latvijas iniciatīvas *Tūkstošgades attīstības mērķu* īstenošanā un jaunās attīstības paradigmas izveidē.

Politikas rezultāti un tās rādītāji

Nr. p.k.	Politikas mērķi	Politikas rezultāti	Politikas rezultātu rādītāji
1.	Veicināt attīstības izglītības iekļaušanu formālajā un neformālajā izglītībā, radīt iespējas tās pielietošanai praksē.		
1.1	Koordinēt uzdevumus starp iesaistītajām pusēm	Ir vienota attīstības izglītības politika, kuru iesaistītās puses regulāri izvērtē un kuras prioritātes atjaunina atbilstoši globālajiem apstākļiem.	Galvenās attīstības izglītībā un attīstības sadarbībā iesaistītās organizācijas un institūcijas piedalās pamatnostādņu īstenošanā, kā arī pamatnostādņu atjaunināšanā.
1.2.	Iekļaut attīstības izglītības aktivitātes formālās izglītības procesā	<p>Skolēni, to vecāki un pedagogi labāk izprot globālos attīstības šķēršļus, apzinās savas darbības saistību ar pasaules attīstību un zina, kā iespējams mazināt attīstības problēmas.</p> <p>Augstskolas studentiem ir iespēja mācīties par globāliem attīstības jautājumiem un pielietot savas zināšanas darba tirgū.</p>	<p>Pamatizglītību ieguvušu bērnu īpatsvars, kas māk nosaukt kādu globālu attīstības problēmu, analizēt to un sniegt viedokli par nepieciešamo rīcību problēmas risināšanai .</p> <p>Latvijas zinātniski pētniecisko darbu skaits, kurus politikas veidotāji izmanto, formulējot Latvijas pozīciju par attīstības sadarbības jautājumiem.</p> <p>Latvijas pētnieku darbi, kas tiek citēti starptautisko attīstības sadarbības dokumentu gatavošanā, it īpaši par <i>TAM</i> rezultātu sasniegšanu līdz 2015. gadam.</p>

1.3	Iekļaut attīstības izglītības aktivitātes neformālās izglītības procesā	Iedzīvotāji kopumā labāk izprot globālos attīstības šķēršļus, apzinās savas darbības saistību ar attīstību pasaulē un zina, un dara kaut ko attīstības problēmu risināšanas labā.	Informācijas avoti / informācijas pieejamība par attīstības jēdziena skaidrojumu, aktuālākajām problēmām, attīstības dažādām perspektīvām, cēloņiem un sekām. Attīstības izglītības programmas vai / un atsevišķas attīstības izglītības aktivitātes. NVO (vai atsevišķu iniciatīvu grupu) aktivitātes, projekti attīstības izglītības jomā.
2.	Radīt iespēju Latvijas plašsaziņas līdzekļiem aktīvāk un objektīvāk informēt iedzīvotājus par attīstību pasaulē un valsts un iedzīvotāju lomu tās veicināšanā.	Plašsaziņas līdzekļos parādās informācija par Latvijas un attīstības valstu pieredzi attīstības problēmu risināšanā caur attīstības sadarbību.	Plašsaziņas līdzekļu kontentanalīzes rezultāti.
3.	Izglītot politisko lēmumu pieņēmējus un publiskās pārvaldes darbiniekus par attīstības jautājumiem, veidot saites ar Latvijas attīstības ekspertiem.	Latvijas politisko lēmumu pieņēmēji aktīvāk piedalās Eiropas un pasaules attīstības sadarbības politikas izstrādē.	Latvijas pārstāvniecība starptautiskajās attīstības sadarbības institūcijās, to līdzdalības līmenis politikas veidošanā un atgriezeniskā saite ar Latvijas attīstības sadarbības politikas veidotājiem. Latvijas ierosināti, virzīti vai atbalstīti ES līmeņa lēmumi, kas veicinātu attīstību valsts stratēģijā definētajās prioritārajās AS valstīs. Latvija 2015. gada prezidentūras laikā virza un saskaņo attīstības sadarbības politiku Eiropā.

Rīcības virzieni un galvenie uzdevumi

1) Rīcības virziens: Nodrošināt attīstības izglītības iekļaušanu formālajā un neformālajā izglītībā, radīt iespējas tās pielietošanai.

1.1 Koordinācijas uzdevumi:

- 1.1.1 Attīstības izglītības (arī attīstības sadarbības) politikas veidošanā un īstenošanā iesaistīto sociālo partneru vienošanās par kopīgu un saskaņotu attīstības izglītības politikas redzējumu izglītības un pētniecības jomā un izglītības procesa secīgumu.
- 1.1.2 Sadarbības un komunikāciju platformas veidošana izglītības telpā, tādā veidā nodrošinot attīstības izglītības materiālu izstrādi, pasniedzēju sagatavošanu un metodikas pieejamību.
- 1.1.3 Koordinācijas mehānisms - vienota mājas lapa, kurā var atrast materiālus par attīstības tematiku (t.sk., statistiku), par attīstības politiku globālā, Eiropas un Latvijas līmenī, informāciju par iespējām tālāk izglītoties vai iesaistīties attīstības sadarbības pasākumos, metodiskie materiāli, organizāciju adreses, kas nodarbojas ar attīstības sadarbību u.c.
- 1.2 Uzdevumi formālajā izglītībā:
 - 1.2.1 Attīstības tematikas integrēšana dažādos mācību priekšmetos (svešvaloda, ģeogrāfija, vēsture, matemātika) vispārējā izglītībā. Esošo mācību līdzekļu papildināšana, jaunu veidošana, liekot uzsvāru un skaidrojot attīstības izglītības nozīmi un ietekmi uz pasaules ekonomisko un sociālo attīstību.
 - 1.2.2. Metodisko materiālu izstrāde: a) ārvalstu mācību materiālu adaptēšana, b) materiālu veidošana, izmantojot un aprakstot Latvijas situāciju un pieredzi attīstības sadarbībā un izglītībā.
 - 1.2.3. Aktīva praktiskā apmācība pedagogiem un tālākizglītības speciālistiem – semināri, diskusijas, situāciju analīzes.
 - 1.2.4. Konkursi, izglītojoši pasākumi ģimenēm, veicināšanas balvas skolu vidē.
 - 1.2.5. Starptautisko skolu sadraudzības tīklu veidošana un skolu līdzdalība starptautiskos projektos par attīstības tematiku.
 - 1.2.6. Attīstības koncepta (attīstības sadarbība, attīstības izglītība utt.) skaidrošana augstākās izglītības telpā (studenti, pasniedzēji, augstākās izglītības iestāžu vadība, pētnieki), lai ieinteresētu un motivētu gan studentus, gan pasniedzējus un pētniekus darboties šajā nozarē.
 - 1.2.7. Attīstības studiju kursu izveide augstskolās, attīstības jomas tematikas integrēšana esošajos dažādu nozaru studijuursos augstākās izglītības telpā.

1.2.8. Nodrošinājums projektu īstenošanai, pētījumu veikšanai, mobilitātes iespējām, studentu akadēmiskajām vai ārpus mācību iniciatīvām attīstības jomā.

1.2.9. Starptautiskas jeb starpvalstu (Latvija – Baltija, Latvija – Eiropa, Latvija – NVS, Latvija – pasaule) pieredzes un informācijas apmaiņas, pētniecības un sadarbības projektu attīstības jomā plānošana un īstenošana.

1.2.91 Efektīvu saikņu un mijiedarbību veidošana ar valsts politikas plānotājiem un lēmumu pieņēmējiem, ekspertu, konsultantu piesaiste attīstības sadarbības politikas īstenošanai.

1.3. Uzdevumi neformālās izglītības jomā:

1.3.1 Regulāras, koordinētas, aktuālas un pozitīvo pieredzi multiplicējošas informācijas izstrādāšana un piedāvāšana sabiedrībai, masu medijiem un politikas veidotājiem par attīstības problemātiku Latvijā un pasaulē.

1.3.2. Attīstības jautājumu integrēšana tematikai atbilstošās pieaugušo izglītības programmās.

1.3.2 Pieredzes izglītības iespēju paplašināšana attīstības sadarbībā un attīstības izglītībā.

1.3.3 Izstāžu, izglītojošu akciju, kultūras pasākumu, neformālu tikšanos organizēšana par dažādiem attīstības tematiem.

1.3.4 Informatīvu bukletu, grāmatu, spēļu, CD un citu saistošu materiālu izstrāde valsts valodā, tās pieejamības nodrošināšana.

2) Rīcības virziens: Veicināt attīstības jautājumu iekļaušanu Latvijas plašsaziņas līdzekļu dienaskārtībā.

Galvenie uzdevumi:

2.1 Politikas veidotāji nāk klajā ar paziņojumiem, likumdošanas iniciatīvām, valsts programmām par globālo attīstību un attīstības sadarbību, tādā veidā rosinot arī masu medijus pievērsties šo jautājumu iztirzāšanai.

2.2 Izglītojoša programma masu mediju vadītājiem un žurnālistiem. Semināri un pieredzes apmaiņas vizītes, kuras vērstas uz attīstības jautājumu izzināšanu.

2.3 Nacionālās Radio un Televīzijas Padomes nacionālā pasūtījuma veidošana par attīstības sadarbību.

2.4 Attīstības jautājumu iekļaušana sabiedrisko masu mediju prioritāšu/vērtību lokā.

2.5 Grantu konkurss žurnālistiem. Iespēja pretendēt uz finansējumu vai līdzfinansējumu publikāciju / raidījumu ciklu veidošanai par attīstības sadarbību.

2.6 Līdzfinansējums žurnālistu vizītēm ārvalstīs, kas atspoguļo attīstības problemātiku un risinājumus.

2.7 Gada balva. Konkurss žurnālistiem par labāko publikāciju/sižetu par attīstības sadarbību iepriekšējā gadā.

2.8 Latvijas vēstniecības sniedz informāciju žurnālistiem par konkrētiem ar Latvijas atbalstu tapušiem projektiem.

3) Rīcības virziens: veicināt Latvijas politisko lēmumu pieņēmēju, publiskās pārvaldes darbinieku un viedokļu veidotāju informētību par attīstības jautājumiem.

Galvenie uzdevumi:

- 3.1. Pieredzes apmaiņas konference politisko lēmumu pieņēmējiem par attīstības sadarbību, kā arī konsultācijas un debates dažādās Saeimas komisijās par attīstības sadarbību.
- 3.2. Praktiskas pieredzes nodrošināšana Latvijas lēmumu pieņēmējiem par attīstības valstu problemātiku.
- 3.3. Nodrošināt lēmumu pieņēmējiem informāciju par efektīvu līdzekļu izmantojumu un lietderīgiem attīstības sadarbības piemēriem.
- 3.4. Attīstības jautājumu iekļaušana publiskās pārvaldes darbinieku izglītības programmās.
- 3.5. Atgriezeniskās saites nodrošināšana ar attīstības valstīm un partneriem, lai Latvijas politikas veidotāji varētu pārlicināties par Latvijas izvērstās attīstības sadarbības lietderību.

Turpmākā rīcība

1. LAPAS padome apstiprina pamatnostādnes
2. AI pamatnostādnes publicē LAPAS mājas lapā. Tās izmanto kā neoficiālas vadlīnijas NVO sektorā. Ārlietu ministrija izmanto tās, lai veidotu savus plānus attīstības sadarbības jomā.
3. LAPAS prezentē pamatnostādnes izglītības ekspertiem. Biedrība informē LR Izglītības un zinātnes ministri par iniciatīvu, aicina nozīmēt IZM pārstāvi attīstības izglītības politikas izstrādes procesā. IZM pilnveido dokumentu, t.sk., pielikumu par nepieciešamām zināšanām un prasmēm.
4. Sabiedriskās organizācijas, pārstāvji no augstākās izglītības iestādēm un citas iesaistītās puses, kuras apstiprinājušas pamatnostādnes, izmanto tās, veicot savu darbu attīstības izglītības jomā.
5. LR Ārlietu ministrija sadarbībā ar LR Izglītības un zinātnes ministriju pilnveido un precizē dokumentu, iekļauj to oficiālajā valsts politikā, kā arī izveido rīcības plānu tās īstenošanai sadarbībā ar nevalstisko sektoru.
6. Iesaistītās puses regulāri apkopo informāciju par pamatnostādņu un plānu īstenošanu, informāciju ievietojot vienotā mājaslapā.
7. Iesaistītās puses reizi divos gados izvērtē pamatnostādnes un plānu un atjaunina prioritātes.

Pielikums

Mērķgrupām nepieciešamās zināšanas un prasmes,
lai sasniegtu attīstības izglītības politikas mērķi

- 1) Mērķgrupām nepieciešamās zināšanas un prasmes, lai nodrošinātu to, ka līdz 2015. gadam: indivīdi Latvijā apzinātu savas rīcības ietekmi uz attīstību pasaulē un uz vietas, un aktīvi rīkotos individuāli vai organizējoties, lai veicinātu attīstību;
- 2) Latvijas iedzīvotāji kā lēmumu pieņēmēji starptautiskajās un nacionālajās struktūrās pieņemtu tāds politiskus lēmumus, kas veicinātu attīstību.

1. Skolēni	
Zināšanas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none">• Globālās pilsonības izpratne;• Globālā pilsoņa tiesības un pienākumi;• Izglītības norise pasaulē, zināšanas par valstīm, kuru iedzīvotājiem trūkst izglītības;• Tolerances jautājumi konfliktu risināšanas kontekstā;• Faktu materiāls par dažādām valstīm, īpaši – par attīstības valstīm;• Valodu zināšanas;• Iespējas mācīties ārzemēs un iesaistīties projektos ārpus Latvijas;• Informācija par atšķirīgām vērtībām pasaulē;• Informācija par Latvijā valdošajām vērtībām salīdzinošā aspektā ar pasauli;• Kas ir savstarpējā atkarība pasaulē;• Izpratne, kā globālajā pasaulē nepazaudēt sevi – kas ir identitāte, kā to uzturēt.	<ul style="list-style-type: none">• Saskarsmes un sadarbības prasmes;• Prasme diskutēt, noformulēt gan savu personīgo, gan kopējo grupas viedokli;• Informācijas meklēšanas prasme;• Prasme pamatot savu viedokli;• Prasme sadarboties ar dažādu atšķirīgu (tautību, reliģisko u.c.) grupu pārstāvjiem;• Patstāvīga viedokļa veidošana, noturība pret stereotipiem;• Prasme iesaistīties kopēju problēmu risināšanā;• Prasme risināt globālo problēmu izpausmes savā lokālajā vidē;• Komunikācijas prasmes netradicionālā vidē, uzvedības etiķetes pārzināšana citās valstīs, kultūrās;• Spēja sadarboties ar dažādām sociālajām un vecuma grupām;• Prasme efektīvi sazināties un sadarboties multikulturālā vidē, starpkultūru komunikācijas un sadarbības kompetences attīstīšana;• Prasme saskatīt un analizēt globālo problēmu izpausmes lokālajā vidē.

2. Vispārizglītojošo skolu pedagogi	
Zināšanas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Par izglītības situāciju attīstības valstīs; • Globālā pilsonība, cilvēktiesības, ilgtspējīga attīstība; • Darba, studiju un divpusējas sadarbības iespējas attīstības valstīs; • Svešvalodu zināšanas; • Zināšanas savā specialitātē saistībā ar globālo dimensiju; • Zināšanas pedagoģijā, psiholoģijā; • Dažādas izglītības sistēmas pasaulē, atšķirības izglītības sistēmās attīstības valstīs • Kā sabalansēt izpratni par palīdzības nepieciešamību attīstības valstīm un mazaizsargātām grupām Latvijā • Dažādas vērtību sistēmas pasaulē • Starpkultūru izglītība • Attīstības sadarbības jautājumu iekļaušana sava mācību priekšmeta tematiskajā plānā un programmā 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme saskatīt un izmantot globalizācijas procesu priekšrocības; • Diskusiju metožu pārzināšana un pielietošana; • Sadarbības, komunikācijas prasmes; • Prasme pielietot informācijas tehnoloģijas; • Empātija; • Prasmes sagatavot projekta pieteikumu; • Praktiskas nodarbības pedagoģijā un psiholoģijā; • Konflikta risināšanas prasme; • Prasme pieņemt citādo, pārvarēt stereotipus; • Sadarbības prasmes starptautiskos projektos; • Prasme korekti mācīt sociālo taisnīgumu vidē, kurā pastāv sociālā netaisnība, prasme izskaidrot procesus.

3. Studenti		
Zināšanas		Prasmes
Attīstības studiju studenti	Citu specialitāšu studenti	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme veikt pētījumus, salīdzinošo analīzi (izmantojot dažādas metodoloģijas); • Spēja adaptēties, piemēroties, būt elastīgiem; • Prasme sadarboties; • Prasme kritiski reflektēt; • Prasme sistematizēt informāciju, zināšanas; • Prasme ieraudzīt teorētiski apgūtās vielas saistību ar reālo situāciju, aktuālajiem sociālajiem, politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem; • Valodu prasme (īpaši, angļu, krievu un franču valoda); • Prasme efektīvi sazināties un sadarboties multikulturālā vidē, attīstīt starpkultūru komunikāciju un sadarbību.
<ul style="list-style-type: none"> • Attīstības teoriju zināšanas / zināšanas par dažādām attīstības skolām; • Zināšanas par konkrētu valstu attīstības politikas piemēriem, vēsturi un situācijām; • Zināšanas par starptautiskās politikas un ekonomikas pamatjēdzieniem, valstu vēsturi, režīmiem, kolonizāciju un post-kolonizāciju u.c.); • Zināšanas par starpkultūru attiecībām un komunikāciju, ģeogrāfiju un vēsturi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pamatzināšanas par attīstības jēdziena un tā būtības politisko un filozofisko izpratni, • Padziļinātas zināšanas par kādu no attīstības jomas tematikām, kas saistīta ar konkrēto specialitāti (piemēram, ūdens pieejamības problēma, bērnu nodarbinātība utt.), • Pamatzināšanas par globālajiem jautājumiem, zināšanas par cilvēktiesībām, katra indivīda tiesībām, arī tiesībām uz drošību, brīvību un dzīvību. 	

4. Augstskolu pasniedzēji		
Zināšanas		Prasmes
Attīstības studiju kursu pasniedzēji	Citu kursu pasniedzēji	
<ul style="list-style-type: none"> • Padziļinātas zināšanas par attīstības teorijām; • Zināšanas par attīstības jomas vēsturisko attīstību un aktuālajiem procesiem (aktīvākās organizācijas un institūcijas, problemātika, tendences); • Zināšanas par Latvijas situāciju un lomu vietējās un starptautiskās attīstības veicināšanā (Latvijas prioritārās valstis attīstības sadarbības politikā); • Zināšanas par attīstības jomas ietvaru: starptautisko politiku, ekonomiku, starpkultūru attiecībām, vēsturi, ģeogrāfiju u.c. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pamatzināšanas par attīstības jēdziena un tā būtības politisko un filozofisko izpratni; • Padziļinātas zināšanas par kādu no attīstības jomas tematikām, kas saistīta un integrēta konkrētajā studiju kursā. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme „pārnest” zināšanas (metodoloģijas, pedagogijas prasmes); • Prasme integrēt attīstības jomas tematiku konkrētā studiju kursa ietvaros (attiecināms uz „citu kursu pasniedzējiem”), • Prasme izskaidrot un pārliecināt studentus par attīstības jomas zināšanu noderīgumu un pielietojumu reālajā dzīvē, arī darba tirgū, prasme sasaistīt abstrakto ar reālo un konkrēto, • Prasme aicināt, motivēt, iedrošināt studentus pētīt un rakstīt zinātniskos darbus par attīstības jomas tematiku, par attīstības valstīm, organizācijām; • Prasme sagatavot un īstenot starptautiskus projektus un projektus par attīstības jomas tematiku; • Prasme kritiski izziņāt, analizēt un reflektēt,; • Švešvalodu prasme (īpaši angļu, krievu un franču valoda).

5. Pētnieki		
Zināšanas		Prasmes
Attīstības jomas / tematikas pētnieki	Citu jomu pētnieki	
<ul style="list-style-type: none"> • Padziļinātas un specifiskas zināšanas par attīstības jomu – teorijām, koncepta vēsturisko attīstību, ietekmēm, teorētiskiem, pētniecības tendencēm, organizācijām; • Padziļinātas zināšanas par konkrētu valstu attīstības politikas piemēriem, vēsturi un situācijām. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pamatzināšanas par attīstības jēdziena un tā būtības politisko un filozofisko izpratni; • Padziļinātas zināšanas par kādu no attīstības jomas tematikām, kas saistīta ar pētāmo jomu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Metodoloģiskās prasmes pētījumu veikšanai; • Prasme piesaistīt finansējumu (vai sadarboties ar tiem, kas varētu atbalstīt, palīdzēt finansējuma piesaistē), • Prasme informēt sabiedrību par pētījuma rezultātiem (vai prasme sadarboties ar tiem, kas varētu atbalstīt, palīdzēt izplatīt pētījuma rezultātus, datus), tādējādi nodrošinot iegūto datu un informācijas pielietojamību un apriti; • Prasme plānot un īstenot pētījumus, sadarbojoties vairākiem partneriem – arī ārvalstu, arī no attīstības valstīm; • Prasme kritiski izzināt, analizēt un reflektēt; • Svešvalodu prasme (īpaši angļu, krievu un franču valoda).

6. Žurnālisti		
Zināšanas		Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Zināšanas par to, kas ir attīstības izglītība, attīstības sadarbība un citi saistīti jēdzieni, skaidra terminoloģija; • Zināšanas par Latvijas un ES ārpolitiskajām prioritātēm attīstības sadarbības jomā; • Zināšanas par to, kāda ir starptautiskā apņemšanās, lai veicinātu attīstību pasaulē, un kādas saistības šajā jomā ir uzņēmusies Latvija; • Zināšanas par to, kādas būs saistību nepildīšanas sekas, attīstības trūkuma radītais iespaids uz dzīvi pasaulē, Eiropā, Latvijā; • Zināšanas par to, kas tiek darīts pasaulē, lai veicinātu attīstību mazāk attīstītajās valstīs; • Zināšanas par to, kur atrast nepieciešamo informāciju. 		<ul style="list-style-type: none"> • Prasme analizēt starptautiskos notikumus mijiedarbībā ar Latviju un otrādi; • Prasme izzināt līdz šim pieņemtos dokumentus attīstības jomā, uzdot kritiskus jautājumus • Prasme raisīt sabiedrībā diskusiju, uzturēt interesi par attīstības jautājumiem Latvijā un pasaulē; • Prasme katru notikumu Latvijā un pasaulē analizēt caur attīstības prizmu.